

DOMÈNEC UMBERT

«DIALOGAR, ABANS QUE AIXÒ SEMBLI SOWETO»

Ho tenen negre

Diuen que són si fa no fa 5.000 els negres al nostre país, amb només un 10 per cent en situació legal. La resta fan de venedors ambulants, peons o petits delinqüents. O les tres coses alhora. Depèn de la flexibilitat amb què s'aplique una Llei d'Estrangeria que ja ha estat denunciada pel Defensor del Poble

Ramon Aymerich

Basilio Ekame arribà a Barcelona un dia de juny de 1968. Faltaven pocs mesos perquè el seu país d'origen —la guinea Equatorial— accedís a la independència. Basilio és un més entre els 1.500 *bubis* que resideixen al nostre país. «Jo m'hi trobo a gust. Treballo d'analista en un hospital públic i no me'n puc queixar. Ara, sempre et queda aquella cosa. Sobretot quan els teus fills t'expliquen el típic acudit de negres que acaben d'aprendre a escola». Se sent un privilegiat. Pertany a la generació daurada de la immigració africana: «Quan vam arribar érem ben pocs, dominàvem el castellà i vam poder estudiar. Érem els primers, i fèiem gràcia. Els que han vingut després no ho han tingut tan fàcil».

No va gens errat. L'arribada de la crisi econòmica i l'enduriment de les polítiques d'immigració dels països europeus han fet que, en els darrers anys, les fronteres franceses —país que acull un alt contingent de negres africans— esdevinguin impracticables. L'Estat espanyol, i més concretament Catalunya, ha deixat de ser zona de pas per convertir-se, molt a contracor seu, l'obligat lloc de treball. A hores d'ara, ni tan sols l'administració coneix realment el nombre de negres residents al nostre país. Una xifra aproximada podria ser la de 5.000, dels quals tan sols un 10 per cent es troben en situació legal.

La llei d'estrangeria

Poden arribar com a turistes, o també amagats com polissons en vaixells mercants. Al darrere, han

deixat la família, i molt probablement, la misèria i les persecucions. Només posar els peus al nostre país, començaran els problemes. El desconeixement de l'idioma, la indocumentació, la particular mentalitat cultural i la pràctica inexistència de consolats, faran dels nouvinguts presa fàcil per a mafiosos sense escrúpols. Alguns podran col·locar-se com a peons agrícoles; d'altres assajaran la venda ambulants; els més necessitats provaran sort en la petita delinqüència. De vegades també —la mobilitat estacional i geogràfica és habitual en aquest col·lectiu— faran les tres coses alhora.

L'entrada de l'Estat espanyol al si de la Comunitat Econòmica Europea ha obligat l'administració a endurir la legislació pel que fa als immigrants africans. La Llei d'Estrangeria és fruit d'aquest enduriment: en teoria, tot estranger que no justifiqui la residència mitjançant un contracte de treball, pot ser expulsat del país en qüestió d'ho-

res. La llei, que és el punt de mira de tots els col·lectius que treballen per la defensa dels drets dels africans —i que ha estat denunciada pel Defensor del Poble—, s'aplica, però, de manera molt flexible. Si més no, això és el que afirmen fonts properes a l'administració.

Segons aquestes mateixes fonts, només s'expulsa aquells africans relacionats amb la delinqüència; per contra s'intenta legalitzar els que demostrin haver treballat encara que només sigui uns mesos. Les despeses d'extradició al país d'origen i la lentitud burocràtica a l'hora de tramitar els expedients fan la resta. La sensació que aquest és un país còmode —«amb mentalitat de Dòmung», segons declaren— es manté en determinats cercles oficials.

Els africans ho neguen. Per a ells, la indefensió dels seus compatriotes és absoluta. Tothom recorda encara el cas de Mamadú Cissé, casat amb una catalana i amb una filla, però irremissiblement expulsat del país. «Per als meus compatriotes —explica Foday Sadiku, director del mensual *Africa*— veure la policia és com veure el dimoni. Estan espantats per una llei que no entenen i contra la qual no poden res. Per molt malament que ho puguin passar aquí, sempre faran tot el possible per no tornar a Àfrica».

Ho provaran tot. És el cas d'un guineà que, als calabossos de comissaria, ingerí un pot sencer de Luzil per tal

L'Estat espanyol, i més concretament Catalunya, ha deixat de ser només zona de pas per convertir-se en obligat lloc de treball.

Un mosaic d'ètnies

Els africans a Catalunya componen un atapeït mosaic d'ètnies que, en moltes ocasions, no faciliten precisament l'avanç en la consolidació de les seves organitzacions. En el cas de la Guinea Ecuatorial, el grup que arribà primer i que es troben, majorment, ben assentats i organitzats, les diferències entre ètnies —que al seu país es corresponen exactament a les diferents faccions polítiques existents— persisteixen. Així, tant ndowes, com bubis o fangs mantenen associacions culturals —sovint d'inspiració catòlica— ben diferenciades i les relacions entre totes tres no són precisament excel·lents.

Pel que fa a la resta de col·lectius arribats al nostre país, són el producte del progressiu tancament de la metròpoli a països africans de l'àrea francòfona. La gran majoria provenen de Gàmbia i Senegal —gairebé els dos terços de la població existent. Ja de molt lluny els segueixen els procedents d'Angola, Guinea Bissau, Mali, Nigèria, Cap Verd, Congo o Camerun. En aquest cas també, la varietat és la norma: són majoritaris els mandingues i els saramkulle, però els segueixen de prop els fullar, maraka, yoruba, djola, owollof o bambara.

De vegades, es fa necessari el recurs a l'ètnia i al clan per entendre les complicades relacions entre els diferents africans residents a Catalunya. Aquesta forta estructuració en clans és la raó per la qual, quan els informadors els interroguen, semblen cedir la paraula al cap del grup. També explicaria les diferències que separen els dirigents: Nelson acusa Soleyman de comunista, i aquest mateix ha estat amenaçat repetides vegades pels membres d'un clan rival.

A l'extrem oposat, el grup de la revista Africa, que encapçala Foday Sadiku Fofanah, representaria el sector més obert i flexible, clarament apropiat a les tesis panafricanes. □

d'evitar l'expulsió. S'afirma també que en determinats ambients s'ha arribat a pagar a prostitutes per casar-se. Els més necessitats, en fi, cauen en mans d'un submón d'advocats i assessors que han fet de la caça del negre un negoci rendible. Les seves instruccions, expliquen, són precises: «Negre, el que has de fer és petar el vidre d'una tenda, robar prou per pagar-me i després, de delictes en delictes, els serà més difícil d'expulsar-te».

¿Qui cull la maduixa?

L'any 1980 marca el moment àlgid en l'arribada d'africans al nostre país. Només al Maresme se n'instal·laran més de 5.000, dedicats fonamentalment al peonatge agrícola. Tanmateix, aquest serà també l'any dels primers conflictes. Les dures condicions laborals imposades —salari molt per sota dels blancs, absència de contractes, abusos— fan esclatar les primeres tensions entre negres i pagesos.

Toni Llimona, dirigent de l'Unió de Pagesos, i veí de Vilassar, considera que el conflicte fou positiu: «Va servir per aclarir les coses. Nosaltres sempre vam estar al costat dels pagesos. Ara bé, sempre que complissin la normativa existent. Per aquesta raó, molts pagesos es decidiren a legalitzar la situació dels africans empleats. Com

Hi ha bars on els negres són prohibits.

a contrapartida, demanàvem una sèrie de punts en matèria de política agrària que, tristament, l'administració no ha acomplert».

L'incompliment de l'administració ha fet que molts pagesos de la zona contemplin l'actual situació amb escepticisme: «Quan veus que encara hi ha companys que encara contracten il·legalment i que no els passa res, t'empipes. Nosaltres vam decidir de legalitzar els nostres treballadors perquè, no

ens enganyem, treballen bé, però tampoc no és això». Malgrat això, les inspeccions de l'administració i la decidida actuació dels sindicats en els primers vuitanta provocaren que molts pagesos acabessin per no llogar ningú. L'èxode dels negres cap a d'altres zones del país havia començat.

El camí de la integració

Set anys després, els salaris de misèria continuen, però per als 3.000 africans que encara resten al Maresme, les seves preocupacions han deixat de ser exclusivament laborals. Toni Llimona creu que les coses han millorat i que ha arribat l'hora de la integració. Per la seva banda, Agustín Pozo, dirigent de Comissions Obreres —juntament amb la Unió de Pagesos, l'organització més implicada en la defensa dels drets dels africans— confessa trobar-se absolutament sorprès per la seva capacitat organitzativa.

«S'ha de remarcar que no els hem regalat res. Hem posat el sindicat al seu servei, però han estat ells sols els que s'ho han fet tot. Aquí vénen sovint, participen en les feines i a la comarca, estan organitzats per zones. És més, ha estat la seva empena la que ha portat

al sindicat a treballar temes no estrictament laborals» —explica Pozo. Bona part del treball realitzat en els darrers anys té per protagonista el CITE (Centre d'Informació dels Treballadors Estrangers), que treballa intensament per la derogació de la Llei d'Estrangeria, la millora de la situació laboral, o temes d'urgència, com l'habitatge o la sanitat.

En la creació del CITE intervingué molt activament un gambià instal·lat

Hivernacles al Maresme treballats per africans

DOMÈNEC UMBERT

a Mataró des del 1971, Sulayman Sanyang —anomenat també «el negre roig». Ja a finals dels 70, els pagesos van entendre que havien de dialogar amb aquest africà que, quasi per sorpresa, es presentava a les explotacions per explicar la bona nova de la sindicació als seus compatriotes. Gràcies al CITE, i a la seva activitat institucional, l'Hospital de Sant Jaume i Santa Magdalena de Mataró compta des de 1984 amb un dispensari específic per a africans. També ha estat el CITE l'impulsor dels primers cursos d'alfabetització realitzats aquest darrer any a Premià. Pel que expliquen els professors, «la matèria que fou rebuda amb més simpatia fou l'aritmètica, cosa gens estranya, perquè estan disposats a no deixar-se escatimar en el sou».

La gran obsessió del CITE és ara el tema de l'habitatge. El passat setembre, la premsa publicà el cas d'un pis de 70 metres quadrats a Pineda on conviuen prop de quaranta africans. El propietari cobrava 1.000 pessetes setmanals a cada llogater, les condicions higièniques eren francament depriments i es detectaren casos de tuberculosi entre els ocupants. El cas, dels més exagerats, reflecteix, però, les dificultats dels negres per llogar casa i, segons Bala Sesay —un senegalès que encara busca pis adequat per a la seva dona i els seus tres fills—, confirma el racisme latent entre els blancs: «als solters, no ens deixen entrar a segons quins bars. Ara que sóc casat, no em volen llogar pis. És lògic que, si un parent

Barcelona: El quarter d'hivern

Quan acaba l'època de la recollecció, molts dels africans es concentren a les pensions barcelonines. La crisi, com també la necessitat de sobreviure fora de temporada, ha portat alguns d'aquests a entrar dins el camp de la delinqüència. La imatge del petit traficant de color ha acabat per esdevenir tòpica al llarg de tota la costa, cosa que ha agreujat encara més la consideració que es té del col·lectiu. A Barcelona, al barri del Raval, els africans han creat els seus propis circuits —bars, perruqueries— i han assolit el control de petites xarxes de traficants. Hi han arribat, fins i tot, a pesar en petits sectors de la prostitució.

La nova imatge del negre elegant, el «Kid Creole» macarró i agressiu —que fa sovint mostres de gran habilitat en el domini de la navalla— no ha de fer perdre de vista que la relació entre africans de color i delinqüència sol ser de caràcter temporal i molt llunyana a la d'altres col·lectius d'estrangers. Fonts policials confirmen que els clans negres són ara per ara molt lluny de la conflictivitat mostrada per nord-africans o de la sofisticació de les xarxes del narcotràfic sud-americà. □

meu n'aconsegueix un, em cridi per compartir-lo».

«No hi ha denúncies de racisme, aquí a Barcelona —expliquen fonts policials. Però, és clar, no voler llogar un habitatge no és cap delictes, és un dret del propietari. Altrament, no ho denunciarien mai, s'arrisquen a massa». Discriminació, gens ni mica, diu el propietari d'una pensió barcelonina: «El que passa és que aquesta gent, quan parla de família, està parlant immediatament de més de vint persones. I, com és lògic, els propietaris estan preocupats, perquè saben que el pis acabarà semblant el metro a l'hora punta».

Tots cap a ponent

«Quan van arribar els primers *morenos* al poble, la mateixa gent no ho tenia massa clar. Ara, quan es va veure que eren callats i treballadors, tot-hom es decidí per contractar-ne. Jo mateix en tenia un parell a casa. Menjàvem junts i ens aveníem prou bé. Ara ho han emmerdat tot». Així explica un pagès l'arribada dels primers africans a Vilanova del Segrià.

Mesos després de l'èxode del Maresme, els africans es dispersaren. Alguns acabaren a l'Empordà, però la gran majoria dels que marxaren van fer parada a la rica zona agrícola de Lleida. En pocs mesos, els *morenos* van deixar ben clar que eren una mà d'obra immillorable: es comportaven correctament, no bevien —la religió els ho prohibia—, treballaven per la meitat de preu i molt rarament protestaven. Va ser qüestió de temps: els tradicionals *hippies* que s'ocupaven de la recollecció de la fruita —al costat de temporers andalusos i extremeños— passaren a la història, i els *morenos* restaren com protagonistes indiscutibles del paisatge lleidatà.

Els problemes no trigarien a arribar a Vilanova. Una tarda de setembre, la guàrdia civil, a instàncies de l'alcalde de la vila —Antoni Mangues, d'AP— dissolia una concentració d'africans. La manifestació havia estat convocada en solidaritat amb quinze temporers que s'havien negat a treballar per sota del fixat en el conveni. Tanmateix, l'afer s'enverinà. De les reivindicacions laborals, els africans passaren a la denúncia dels locals als quals els estava prohibit d'entrar o consumir. L'afer saltà a la premsa, i CCOO, la Unió de Pagesos, i molt especialment l'Associació d'Africans de Lleida, comandada per Infanso Cámara —Nelson—, assumiren la defensa dels rebels de Vilanova.

«Jo mateix he begut amb ells més

Africans

Foday Sadiku Fofanah*

La situació actual de la gran majoria d'immigrants africans a l'Estat espanyol és ben preocupant. Mentre nombroses sol·licituds de legalització resten sense resposta, l'autoritat governativa accelera la campanya d'expulsió dels estrangers en situació il·legal. Cal comprendre que l'«amnistia» atorgada als interessats per tal que legalitzaren la seua presència, poc abans de l'entrada en vigor de la controvertida Llei sobre Drets i Llibertats dels Estrangers, del juny de 1985, va ser insuficient, ja que el procés de legalització ha estat dificultat per la manca de personal i infraestructura, a més de la inexperiència. Quasi el 90 per cent de les sol·licituds són refusades per incompliment dels requisits: dur a terme una activitat econòmica —legal—; contracte de treball, o, en el cas dels estudiants, tenir un compte bancari entre 300.000 i 400.000 pesetes. Com si no n'hi hagués prou, encara ha anat sorgint gent que s'aprofita d'aquesta situació: advocats i gestors que s'han fet d'or estafant els pobres estrangers que, frustrats per l'Inacabable procés de legalització, han de recórrer a uns professionals que els acaben enganant.

No hi ha dubte que el fet que alguns reduïts cercles d'africans s'hagin abocat al narcotràfic i la delinqüència ha atiat el foc. Tot i que l'estadística de-

mostra que els estrangers no representen un percentatge significatiu a l'hora d'avaluar la inseguretat ciutadana i la delinqüència al carrer. Al cap i a la fi, en una societat de blancs és molt més fàcil detectar el negre. I si observem amb atenció allò que s'amaga darrere d'aquests lamentables comportaments, hi trobarem tot seguit l'atur i la manca d'oportunitats. Per tal de defensar la seva dignitat humana, la víctima pot recórrer sovint a procediments indignes.

Per tal de lluitar contra aquests problemes no n'hi ha prou amb mesures policials; cal donar oportunitats a aquests estrangers: formació, atencions socials... No demanem cap miracle, però convé fer front al problema com més aviat millor. ¿Quantes vegades he escrit a les pàgines d'Àfrica Mensual que volem treballar, sense treure els llocs de treball a la gent d'aquí? Continuo pensant que el cooperativisme impulsat per les institucions governatives pot contribuir en gran mesura a la integració i a la convivència harmoniosa entre les nostres comunitats.

Ara, el matrimoni franco-espanyol s'ha estès també al camp del control i coordinació de la sort dels estrangers il·legals a l'Estat espanyol. Així les coses, si més no, l'únic que es pot demanar a les autoritats espanyoles és que aprenguin dels seus col·legues

DOMÈNEC UMBERT

francesos pel que fa als programes d'ajut i assistència als estrangers. Amb l'expulsió per part del govern de Jacques Chirac de 101 immigrants de Mali en un vol charter fa poc més d'un any, els governs africans s'han sensibilitzat una mica, tot i que encara els queda un llarg camí per recórrer.

Cal fer una crida directa als governs africans perquè assumeixin les seves responsabilitats morals amb els seus ciutadans a l'estranger. No obstant això, l'administració d'ací ha de fer tot el possible perquè la solidaritat que es demana per a la societat, s'apliqui a tothom —estrangers inclosos.

* Periodista sierraleonés, director d'Àfrica Mensual

RESTAURANT

el cresol

Avda. de Suècia, 15
Tel. (96) 360 16 99
València

**especialitat en arrossos
i cuina tradicional
mediterrània**

Direcció:
Emiliano García Doméneq.
Xef de cuina:
Tito Albarca Campdevà

**Reflexions crítiques sobre l'espectacle
diari del país**

Editorial 314

d'una vegada. Però, si no saben comportar-se, més val que fotin el camp. Jo no sóc racista, però el que fan no està bé». Els habitants de Vilanova ensumen els forasters d'una hora lluny, i més si són periodistes. Tenen encara una altra qualitat: no són racistes i estan indignats per les acusacions dels africans: «No hi ha dret al que estan fent. S'estan perjudicant ells mateixos. Ara ningú no els tornarà a llogar, jo mateix no m'hi penso pas arriscar. S'ho han buscat ells, fins ara tots vivíem bé».

T'ho repetiran cent vegades. Si no saben beure, que no beguin, però res de treure la navalla a dins del bar. Osman, un dels africans, ho explica de manera molt gràfica: «Blanco dise, cuando negro beber, ponerse como pajarito». En tot cas, els pagesos s'enganyen. Cap africà no ha viscut ni ha treballat bé abans i després del conflicte. Els negres han viscut i viuen en condicions infrahumanes, la normativa laboral no es compleix, i els bars on es nega l'entrada als africans són molts. La discriminació arriba més lluny: «A Lleida ciutat se'ns nega l'entrada a algunes discoteques i no està ben vist que sortim amb noies blanques. Jo ho he fet un parell de vegades i prefereixo deixar-ho estar, t'evites un munt de problemes».

Més enllà de l'enfurismament dels pagesos, allò que ha irritat profundament les forces vives de les comarques de Ponent ha estat la insolència dels rebels, i molt especialment del seu líder, Nelson. S'hi posen d'acord tant el dirigent de l'USAC —Unió de Sindicats Agraris de Catalunya, que defensa els propietaris rurals— com els dirigents

Habitatge usual dels africans a Tèrmens.

de l'hoteleria o els alcaldes dels pobles afectats —la gran majoria, feus de la dreta—: tot el merder, l'ha organitzat Nelson.

Infanso Camara —Nelson—, propietari de l'Àfrica —un bar de Lleida on es reuneix el col·lectiu negre— dirigeix des del passat abril l'Associació d'Africans de Lleida. La decidida actuació del dirigent gambià, centrada en la denúncia sistemàtica dels casos de discriminació —s'han presentat denúncies contra els bars de Menàrguens, Bellvís i ara es prepara un dossier sobre la ciutat de Lleida— ha trobat ja el ressò del Defensor del Poble, com també del governador civil, Joan Ignasi Urenda, que ha decidit intervenir en el tema i realitzar investigacions.

El que es considera una victòria del dirigent africà —el mateix Surroca afirma que el governador civil defensa més els negres que no pas els catalans— dibuixa un futur incert en les relacions entre blancs i negres a les comarques de Ponent. Nelson diu te-

nir la solució al conflicte: «dialogar i dialogar, abans que això sembli Soweto».

¿Racisme?, mai

Els arguments són complicats: «Ningú no els ha cridats per venir. Han estat ells que ho han volgut, ara que no es queixin», replica Surroca a les acusacions de Nelson. Més patètica és la crida de Foday Sadiku, per utòpica i impossible: «Només demanem solidaritat i comprensió. No pot ser que a Barcelona se'ns pugui parar a qualsevol hora. No som delinqüents».

El periodista i el seu acompanyant, amb un color de pell sospitosament fosc, s'acosten a un dels bars denunciats de Bellvís. El periodista interroga el propietari: «¿Racisme aquí? ¿Però, què diu? Aquí no es prohibeix l'entrada a ningú. ¿Ho vol veure? ¿Sí? Ja veurà: ¡Tu, negre! ¿Vols una aigua amb gas? ¿Sí? Cinc-centes peles... Ah, ¿no en vols? Veu com no hi ha racisme...» □

LINGÜÍSTICA CATALANA

Els modificadors intraoracionals i interoracionals

Ricard Morant i Enric Serra

Substantiu i adjectiu

Julio Calvo

Paremiologia

Maria Conca

Sintaxi i semàntica de l'article

Antonio Briz i Manuel Prunyonosa

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA